

آواز اندرچو!

عبدالحكيم "ارشد"

مؤلف

پرېتم قاضي

آوازِ اردو

(سنڌي / اردو شاعري)

ميرجينڌر
عبدالحكيم ”ارشڊ“

مرتب
”پريتم“ قاضي

حور الشهداءِ

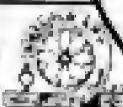
علمي ادبي ۽ اشاعتي ادارو

نواب شاھر اشھيد بينظير آباد

0333-7753811

0303-3769554

Sikandaraq@gmail.com

2017ع

آواز اندر جو!

موضوع: سنڌي / اردو شاعري

ليکڪ: عبدالهڪيم "ارشاد"

مرتب: "پريتم" قاضي

ڇاپو: پهريون، جنوري 2017ع

ڇپائيندڙ: خورشيد خضر علمي، ادبي ۽ اشاعتي ادارو

سڪندر آرٽ گئلري، نواب شاھ

ٺاڻيل اسڪيج: مير اعجاز ٽالپر

ڪمپوزنگ ۽ پرنٽنگ: رانو ميگهواڻ سورج پرنٽرس، حيدرآباد سنڌ

قيمت: 150/-

AWAZ ANDER JO (POETRY)

Written by: Abdul Hakeem "Arshad"

Compiled by: Pritam Qazi

1st Edition 2017

Published by: Khurshed Khizir Hmi, Adabi, Ishattee Idaro,

Sikander Art Gallery, Nawab Shah, Sindh

Composed & Printed by: Rano Meghwar, Souraj Printers,

Hyderabad, Sindh

Price: Rs. 150/-

ارپنا

انهن امر انسانن جي نانءُ،
جن هن دوزخ ڌرتيءَ کي امن، رواداريءَ، انسان ذات، محبت ۽
ايڪتا جي جنت بنائڻ لاءِ پنهنجيون زندگيون ارپي ڇڏيون،
هنن لفظن سان ته
هي سچو ئي اسلام، مذهب محبت عين مبارڪ!

آئون روح جي ٻولي ٻڌندو هان،
هي روح مخاطب ٿيندو آ.
آواز اندر جو هوندو آ،
جو گيت چن تي ايندو آ.

عبدالحڪيم ”ارشاد“

6 آڪٽوبر 2016ع

کپڙ لکمير، نواب شاھ

هي جُهدِ مسلسل آ...!

ڪنهن به نئين قدم جي بسم الله ڪرڻ ايشن آهي جيئن پهرين ڀيرو ترڪش مان پهرين تير هلائڻ لاءِ لامحدود حوصلي ۽ همت جو سان هئڻ. رتي ڍيري مان قابل احترام ڏاڏا سائين، مرحوم قاضي عبدالحي "قاتل" سرشاري، ڪئين سال اڳ "سنڌي ڪتابي سلسلو" جاري رکيو ۽ نهايت ئي بهترين ۽ قابل ستائش ڪتاب پڙهندڙن کي اڀريا. ڏاڏا سائين کان پوءِ ڇاپو سائين (مرحوم) قاضي مقصود "گل" انهيءَ ڪتابي سلسلي جو سرواڻ رهيو.

سڪندر آرٿ گيلري پوريءَ سنڌ، هند ۽ دنيا ۾ پنهنجي فن، ثقافت ۽ ڪاشيءَ جي ڪم سان آرٿ ۾ جديديت جي فروغ ۾ هڪ اهم مقام رکي ٿي. اهو ڪنهن کان به گجهو ناهي...! سال 2013ع ۾ هڪ نئين وڪ ڪنڊي اڄ سنڌي طرح گيلري جي باني، انجنيئر / آرٽسٽ محترم قاضي خضر حيات صاحب پنهنجي سونهين، سنڌ ڌرتيءَ جي محسن، سائين عبدالقدير خان افغان المعروف ڊاڪٽر اي ڪيو. ڪي افغان تي پنهنجو لکيل ۽ مرتب ڪيل ڪتاب ڇپرائي، گيلريءَ طرفان اشاعت جو آغاز ڪيو. اڄ مان انهيءَ سلسلي جي ڪڙيءَ کي اڳتي وڌائيندي باضابطه طور گيلريءَ جي علمي، ادبي، اشاعتي اداري جو بنياد، پنهنجي (مرحوم) امڙ سانئڻ غورشيده خضر جي نانءَ سان وجهندي پنهنجي محترم استاد، محسن، سنڌ جي مزاحمتي، آڏول ۽ ارڏي شاعر ۽ پنهنجي روحاني والد سائين عبدالحميد "ارشاد" جي شاعريءَ جي چوٿين ڪتاب "آواز اندر جو" جي اشاعت جي ذميواري پنهنجي ڪمزور ۽ ناتوان ڪنهن تي کڻي رهيو آهيان. انهيءَ اميد ۽ احساس جي جذبي سان، تڏو هان مهربان دوستن ۽ مانوارن پائرن ۽ پيئرن ۽ سلو ادب پڙهندڙن کي اها ڪاوش ضرور پسند ايندي.

سال 15-2014ع ۾ پنهنجي اسرار تي سائين عبدالحميد "ارشاد" جيڪا نڪور شاعري سِر جي، اها هن ڪتاب ۾ شامل ڪئي وئي آهي. هن

ڪتاب جي خاص ۽ اهم ڳالهه سائين ”ارشاد“ جا آهي ”اردو غزل“ آهي جيڪي هن سال 54-1953ع ڌاري لکيا هئا. اهي اصول ۽ ناياب ”اردو غزل“ اڄ ڏينهن تائين منظر عام تي اچي چڪا آهن ۽ اسان جو ادارو انهن ناياب اردو غزلن کي مان ڏيندي هن ڪتاب جو حصو بڻائيندي فخر محسوس ڪري رهيو آهي.

سائين عبدالحميد ”ارشاد“ جي ڪتابن ”آجي جي گيت جهڙي شاعري“ کان وٺي ”مون ڏينهن نپايو ڌرتيءَ سان“ تائين، ”مون ڏينهن نپايو ڌرتيءَ سان“ کان وٺي ”نئل عڪس سونهن جا“ تائين، ”نئل عڪس سونهن جا“ کان وٺي اڄ ڏينهن تائين اها دلي تانگهه پئي رهي. ته ڪڏهن نه ڪڏهن اهو ڏينهن زندگيءَ ۾ ضرور ايندو جڏهن آءٌ پنهنجي محترم سائين ”ارشاد“ جو ڪتاب پاڻ پبلش ڪرائيندس! ۽ اڄ اها دلي تانگهه پوري ٿي رهي آهي...! الله سائين، جا لکين احسان...

آئون پنهنجي معتبر ۽ مانائتي سائين کان سواءِ ڪجهه به ناهيان جن پنهنجي هن اڌوري خواب جي تعبير ۾ منهنجو پريور ساٿ نپايو آهي. پنهنجي پياري دوست / مصور، مير اعجاز حسين ٽالپر جو دلي طور ٿورائو آهيان، جنهن هن ڪتاب جي سرورق کي سائين ”ارشاد“ جي خوبصورت تصوير سان سجائي، مان مٿانهون ڪيو آهي. پنهنجي دوست / شاعر، جاويد نواز ”جاويد“ جو پڻ مشڪور آهيان جنهن ڪهنه مشق خطاط جيان هن ڪتاب جي سرورق جي خوبصورت خطاطي ڪري دل کڻي ورتي آهي.

آئون ٿورائو آهيان ’مبشر گرافڪس‘ جي نوجوان سائين جو جن هن ڪتاب ۾ شامل ڪيل اردو غزلن کي ڪمپوز ڪيو ۽ اداري جو موٽو گرام پڻ ٺاهيو.

پنهنجي مانواري معتبر دوست / شاعر، معشوق ڌاريجي جو به شڪر گذار آهيان، جنهن شارٽ نوٽس تي بئڪ ٿائيل لاءِ سائين جي شان ۾ ٻه ٽي اکر لکي ڏنا.

پنهنجي مهربان ساٿي شاعر، اديب ۽ پياري دوست وسيم سومري جو پڻ نهايت احسان مند آهيان جنهن مهاڳ لکي، هن ڪتاب کي چار چنڊ لڳائي ڇڏيا آهن. ساڳئي وقت، محترم وسيم سومري جي معرفت سان اردو

جي نوجوان شاعر ۽ اديب، جناب علي ساحل سائين "ارشاد" جي اردو شاعريءَ تي هڪ مختصر ۽ جامع تعارف تحرير هڪري ڏنو جنهن لاءِ آئون سندس ٿورائتو آهيان.

پنهنجي ادبي شوقين، ليکڪ، اديب، پبلشر، مانواري سائين بشير احمد هيپاڻيءَ جو آئون انتهائي شڪرگذار آهيان، جنهن هر موڙ تي هڪ سچي، مخلص استاد جيان پنهنجي رهنمائي ڪئي آهي، سيکاريو آهي ۽ "آواز اندر جو" جي اشاعتي تڪميل ۾ ڀرپور ڪليدي ڪردار ادا ڪيو آهي.

هن ڪتاب کي اوهان سچن جي هٿن تائين آڻڻ ۾ محترم سائين "ارشاد" صاحب جي لائق فرزند راشد لکبير صاحب جو پڻ دل جي گهرائين سان ٿورائتو آهيان، جنهن صاحب مالي تعاون ڪيو.

آئون پنهنجي ڏيڍي محترم قاضي غضر حيات جو پڻ تاحيات آڀاري رهندس، جنهن اُتساه جي طاقت سان بخشيو ۽ زندگيءَ جي هر نشين وڪ ۽ قدم تي شفقت ۽ رهبري ڪئي آهي.

آخر ۾ آئون ايترو چوندس ته آئون ڪجهه ناميان پر، جيڪي ڪجهه به آهيان، خاڪه آهيان، پنهنجن وڏن جي دعائن جي طفيل زندگيءَ جي هر موڙ تي قدم رکيا اٿم ۽ هن وڪ تي به انهن جي دعائن جو طلبگار آهيان.

جي حياتي وفا ڪئي ته سائين،

عشق ۾ انتها ڪري ڏسي

(مخدوم امين نهرا)

سائين گڏ

پريتم قاضي

سڪندر آرٿ گئلري

نواب شاھ

03337753811

03033769554

E-mail: Sikandarag@gmail.com

نيٺ گهٽيءَ ۾ در تي دل

سائين عبدالحڪيم ”ارشاد“ سان جا منعجي آخري گڏجائي. سندس ڳوٺ ’ڪپڙ لڪير‘ ۾ ٿي. اها زندگيءَ جي سڀني گڏجاڻين کان وڌيڪ گهري هئي. اهڙي گهري ڄمڙي گهري رات هوندي آهي ان ۾ هُن جون ڳالهين ’تارا تارا رڻ تي رڻ جهڙي رات‘ ڄمڙيون هيون. جيتوڻيڪ سندس اکين جي جوت هاڻ جهپٽي ٿي وئي آهي. پر سندس ويچارن مان ڦٽندڙ روشني صبح جي آجڙي اُميد ڄمڙي هئي. جا دل ۾ جهاتي پائڻ سان هاڻ به ٽمڪي رهي آهي.

اڄ جڏهن سائين عبدالحڪيم ”ارشاد“ جي نئين سنڌي اردو شاعريءَ جي مجموعي ”آواز اندر جوا“ تي هُن پنهنجون اکيون پڪيڙيون آهن. ته پير سندس ڳالهين جا پڙاڏا پڪي ٿي. مون ۾ اڳ شروع ٿي ويا آهن ۽ مان پير پاڻ کي هُن جي ڳالهين جي روشنيءَ جي پاڪر ۾ محسوس ڪري رهيو آهيان. سائين عبدالحڪيم ”ارشاد“ جي شاعريءَ جو هُن صديءَ جو سفر ڪيترو حسين ۽ ڪيترو تابناڪ آهي؟ ۽ ان جي پروڙ صرف هُن جي شاعريءَ جي رستن ۾ لهن سان ئي پئجي سگهي ٿي. هيءَ شاعريءَ جا چڱي چڱي موڪي، جو هٿ ٿي پئي آهي. مان سندس چاهيندڙن جيان هُن جي شاعريءَ مان مڌونت سرڪون ڀرڻ شروع ڪيان ٿو:

پيار اسان کي ڏاڍو پيار

مردہ دل کي پير جيار

پرت پيالو ”ارشاد“ پي.

شاهه پياري ويٺو پاڻي!

مردہ دل کي جيارڻ جي تمنا سائين ”ارشاد“ وٽ اڄ به ساڳي شدت سان زندهه آهي. جنهن لاءِ هُو پيڻ جي صدا هڻي ٿو. هُو پاڳ وند آهي. جو تصور جي جهان ۾ هُن کي پياريندڙ خود ’شاهه‘ آهي.

سج هي آهي ته:

سائين عبدالحمڪير "ارشد" جي هيءَ غزليد شاعري سندس عمر جي
اُن نوج جي شاعري آهي، جنهن ۾ انسان اڪثر خود ڪلامي ڪندو آهي.
سندس آڏو آرسی هجي يا نه پر هو پنهنجي اڪيلائي، سان محو ڪلام
هوندو آهي ۽ پنهنجي زندگيءَ جي اخذ ڪيل سموري نچوڙ کي پيو
ٽڪيندو ۽ توريندو آهي. 'ورڻس ورث' جي لفظن ۾ شاعري جنبش پيدا
ڪندڙ جذبن جي بي اختيار اُٿل کي چئبو آهي. جيئن هيءَ شاعري آهي:

ويئي ويئي چُلڪيا نيٺ.

هڪو ٿي ويو دل جو بارا

✽

ننڍ اڏامي ويئي نيٺ.

تنهنجون سوچون ساري رات

✽

نيٺ گهٽيءَ ۾ ڦڙ تي دل.

اڄ هو مون وٽ اچڻو آ.

شاعريءَ ۾ خود ڪلاميءَ جو درجو ٻين سڀني درجن کان مٿانهون آهي.
خود ڪلامي منهنجي نظر ۾ دل جي بي ساخت اُچل کي ئي چئبو آهي، جنهن
۾ شاعر جو شعور خاموش ٻُٽ جيان هوندو آهي. صرف شاعر جو لاشعور
پنهنجا ڪرشنا ڏيکاريندو آهي ۽ هي ڪرشنا شاعر پنهنجي دل جي
سجاڳيءَ سان سرانجام ڏيندو آهي. "ارشد" جي تازي ڪلام ۾ مون ائين ئي
ڪرشن کي ڏٺو آهي:

ويئو آهيان، وڻ جي هيٺ.

دل ئي دل ۾ ڏيان گيان

✽

دل ۾ درشن، جوت جمال.

دل جو درجو عاليشان!

✽

هءِ هجي ها ڪو همراڻ

ڪنهن سان ملجي دل جو شور

دراصل هي ٻاهرئين سفر کان وڌيڪ دل جي اندر جو سفر هوندو آهي. جنهن کي هر شاعر طيءَ ڪري تمام گهڻو مشڪل آهي. ان اندر جي طرف ”ارشاد“ هن طرح اشارو ڪري ٿو:

سڄو عشق جو آ، اندر ۾ سفر.

تون ”ارشاد“ انهيءَ لاءِ ٿي وڃ تيار.

سائين عبدالڪريم ”ارشاد“ سنڌ جو هڪ شريلو شاعر آهي. هن جي شاعريءَ ۾ جا لهرن جي رواني آهي. اها بند غير رواجي آهي. جا پڙهندڙ جي جذبن کي چمي جلت رنگ ۾ تبديل ٿي وڃي ٿي.

”ارشاد“ پنهنجي تازي غزليه شاعريءَ ۾ تن چئن بحرن جي غير شعوري ڪوشش ورتي آهي. جنهن ۾ ’عروض‘ کان وڌيڪ ’ماترڪ‘ چنڊا جو استعمال ٿيل آهي. ’ماترڪ‘ چنڊا. سنڌي شاعريءَ جو فطري بحر آهي. سنڌي بيت ۽ وائيءَ جيان ”ارشاد“ جي غزل ۾ ان جي اها حسناڪي نه رڳو ڏسي سگهجي ٿي. پر ان کي جهونگاري اها چمي به سگهجي ٿي. جيئن مون ان کي پنهنجيءَ دل جي تارن سان چميو آهي:

چيمون چيمون ٿي ويو هان.

نازڪ دلڙي چڪنا چور.

✽

آئون تنهنجو آئينو هان!

مون کان چرڪين ڇا لڌ ٿو.

جڏهن شاعر جي مشق ڀڄي راس ٿيندي آهي. ته ان جو پيرايو آسان کان آسان تر ٿي ويندو آهي. جيئن سائين ”ارشاد“ جي شاعريءَ جو پيرايو آهي. ڪيترو نه سادو ڪيترو نه سول.

هي جيڪو شعري شعور جو سفر آهي. اهو جتي اندر جي سفر جو آئينو آهي. اتي اهو ٻاهرئين سماجي سفر جو به آئينو آهي. آخري شعر جي پهرئين سٽ ’آئون تنهنجو آئينو هان‘ پڙهي. مون کي ساڳي مضمون جو هڪ بيت شيخ اياز جو ياد اچي ٿو:

مان جو تنهنجي دؤر جو آئينو آهيان.

ڪيڏو ٿو چاهيان. مون ۾ پسين پاڻ کي.

ساڳي چاهنا سائين "ارشد" جي به آهي ته اسان جيڪر هن جي هن
تازي شاعريءَ جي جيءَ ۾ جهاتي پايون هيءَ شاعري جا 'جيڏانهن ڪر
پرک. تيڏانهن صاحب سامعون' جي ڏيک جيان آهي. جنهن ۾ "ارشد"
سائين سڄي عالم لاءِ انسانيت جي آرسی بنجي، اسان جي آڏو آيو آهي:

صورت صورت منجهه الڳ

هڪڙي هستي روپ هزار

✽

مسجد، گرجا ۽ مندر

سڀ ڏئيءَ جا آهن گهرا

✽

عشق نه جنهن کي جيارو آهي.

مون وٽ نردن منجهه شمار

✽

عشق جو مذهب پيار ئي پيار

سڀ کي "ارشد" سيني لاءِ

✽

کليا پيڊ "ارشد" اندر مان عجيب،

ڪتابن ۾ لفظن جو تڪرار ٿيو.

شاعريءَ ۾ هي هڪڙائيءَ جو رنگ دراصل "ارشد" جي دل جو اهو
داستان آهي. جنهن کي هو پنهنجي پڙهندڙن آڏو شعوري طور پيش ڪرڻ
چاهي ٿو. هو سمجهي ٿو ته سڄي دنيا هڪڙو ننڍڙو گلوبل وليج ٿيڻ کان پوءِ
به رهندڙن لاءِ اڳي کان وڌيڪ اوڀري ٿي وئي آهي. اڳي کان وڌيڪ منجهن
ويجا پئجي ويا آهن. ماڻهو سامعون سامعون هوندي به هڪ ٻئي لاءِ معدوم ٿي
ويا آهن. مذهبي، اقتصادي ۽ سماجي مٿ پيڏن انسان کي هڪ ٻئي جو
ويري بنائي. هڪ ٻئي جي سامعون آڻي بيماريو آهي. ان صورتحال ۾ انسان
پنهنجي انسانيت جي اعليٰ ماڳ کان گهڻو پري ٿي ويا آهن. "ارشد"
سمجهي ٿو ته انسانيت جو عشق ئي اهڙو رستو آهي. جيڪو سڀني اُٻڙ
رستن کي مڏو ڪري هڪ هنڌ جمع ڪري سگهي ٿو. دنيا، جا هڪ عالمي
منڊي ٿي وئي آهي. ان جي مفادن ۾ ويڙهيل ماڻهن کي آڇو ڪري ڪين

انسانيت جي گس تي موناڻي سگهي ٿو. ڇو ته سڀني انسانن جو ڪُل ساڳيو آهي. پوءِ اهي انسان يورپ جا هجن يا ڀڄم جا، اتر جا هجن يا ڏکڻ جا. ڀلي طبعي طور کين ست سمنڊ ورهائيندڙ هجن، پر هڪڙيءَ هستيءَ جا هزار روپ آهن. سندن صورت صورت الڳ سمي. پر سندن روحاني شڪون جو محور هڪ آهي. مسجد، گرجا، مندر الڳ الڳ هوندي به ساڳئي ڌڻيءَ جا گهر آهن.

عشق جو مذهب پيار آهي. جنهن جي سرحدن ۾ داخل ٿيڻ کان پوءِ سڀ هڪجهڙا ٿي وڃن ٿا. جيئن 'ميڪسم گورسڪي' به چيو هو ته سڀ انسان الله جو مظهر آهن. تيئن سائين "ارشاد" به ان ساڳي آرميءَ جو خواب ٿي پنهنجي هن تازي شاعريءَ ۾ نروار ٿيو آهي ۽ اعلان ٿو ڪري ته:

صورت، صورت ساڳيو روح،

وحدت واري تند تنوارا

سائين ارشد جي شاعري وحدت جي آها وائي آهي. جنهن کي برابر سڄي دنيا جي ماڻهن کي گڏجي هڪ ڏهاڙي يڪ زبان ٿي ڳائڻو آهي. سچ هي آهي ته سائين "ارشاد" هي سچ جا سبق پنهنجي سنڌ ڌرتيءَ تي پڙهيو آهي. ان ڪري به هو سڄي دنيا جي ڏڪر ۾ سنڌ کي نه ٿو وساري بلڪ سنڌ ۽ شاهه هن جي روحاني سفر جا اهم مرڪز آهن:

سنڌڙيءَ چنڊڙيءَ ڌرتي ماءُ!

نئين سچ تولد نئون آزارا

✽

سنتن صوفين جي هيءَ سنڌ

تڙيا "ارشاد"! سڀ شيطان

✽

'شاهه' جي بيتن ۾ امراڻ

ڪول رسالو "ارشاد" يارا

✽

منهنجو مرشد 'شاهه لطيف'!

آئون قطرون هو مهران

هي شعر سنڌڙي ماءُ جي محبت نامي سان گڏ شاھ جو اهو عقيدت نامو
به آھن جن کي سائين ”ارشاد“ پنهنجي اکين جي روشنيءَ سان تحرير ڪيو
آھي جن کي ڪو به زوال ناھي آھي ته هنن شعرن جو سیرجھار اھو
اھڙو اڏاوندڙ پکي آھي جنھن جي واھيري جي ویر ھاڻ ايترو پري ناھي اھو
ئي سبب آھي ته دل جي ٽوڙي شدت سان ھو چوي ٿو:
”ارشاد“ سائين ٿي وئي شام
ڪرڻي پوندي ھاڻ اڏاڻا

وسيم سومرو

15 دسمبر 2016ع

سياري جي شام

نواب شاھ

غزل

دلين ۾ جڏهن فاصلا ٿا وڌن،
 ته روحن جا رشتا، گڏي ٿا پون!
 جڏهن رُوحَ رُوحَن سان هڪ ٿا ٿين،
 سموريون وڇوٽيون ٿيون مٽجو وڃن!
 وٺي روپَ ماڻهو، جو آيو آروپَ،
 تڏهن ئي ٿا صوفي ’اناالحق‘ چون!
 اندر جا هي اونها، فڪر ۾ فنا،
 ڪنهن ڪين ڪڏهن به، چپ ٿا رهن!
 هتي ۽ هتي پي هجي يار گڏ،
 نه جنت، نه دوزخ، اسان کي ڪنهن!
 فقط يار جو نانءُ وردِ زبان،
 پٽيون جي پڙهيون سين، سي وسريو وڃن!
 هي بيدرد ماڻهو، هي پٿر سماج،
 ڪجن دل جون ڳالهيون، ته ڪنهن سان ڪجن؟
 فقيرن جو مسجد ۽ مندر ۾ ڇا؟
 اندر منجه ”ارشدا“ پرينءَ کي پسن!

ذهن تي ماضي آھ سوار
 ياد اچي ويو وڇڙيل يارا
 سوچون ساگر، روح ٻڌل،
 دل کي ناهي ڪوبه قرارا
 ويٺي ويٺي ڇلڪيا نيٺ،
 هلڪو ٿي ويو دل جو بارا
 سونھن سدائين خود مختار،
 عشق ويچارو بي اختيارا
 عشق لکايو آھ غزل،
 درد محبت جو اظهارا
 ناھ جيئن ۾ ڪوئي ساء،
 هاءِ وڇوري جو آزارا
 روح جا رشتا ڪين ٿئن،
 شال نه وڇڙي ڪنھن جو يارا
 پل پل ”ارشاد“ پير - پڪار،
 ٽنھن جو درشن ۽ ديدارا

هر دم يادون، سوچ - ويچارا
 تن من تنهنجي تات تنوارا
 سونهن سراپا چپ چپات،
 عشق ويچارو چيخ پڪارا
 ساز ۾ ناهي ڪوئي سوز،
 چيڙيو چيڙيو دل جي تارا
 ڌرتي تي وئي آهي تنگ،
 چنڊ ڏي اڏري هلجي يارا
 صورت صورت منجهه الڪ،
 هڪڙي هستي روپ هزارا
 هر شيءِ ۾ آ 'هو' ئي 'هو'،
 ڏري ڏري مان آ اظهارا
 مسجد، مندر پٽڪان چو؟
 منهنجي دل کان ناهي ڌارا
 "شاه" جي بيتن ۾ اسرار
 کول رسالو "ارشد" يارا

مَتَجِي ويندا هي حالات!
 وه جو پيالو ناهي نجات!
 صبح کي روکي سگهندو کير؟
 رهڻي ناهي ڪاري رات!
 سوريون، گهاٽا، ڪاٽ - اڏيون؟
 عشق جي اٿڻ، آرڏي ذات!
 پيار نه پلبو پهرن هيٺ
 عشق مڃيندو ناهي مات!
 عشق ويچارو ڪجهه پي ناه،
 بالا برتر، تنهنجي ذات!
 آئون سراپا، ٽوڙت نياز،
 توکي آريم پنهنجي ذات!
 ٻنڌ اڏامي ويئي نيٺ،
 تنهنجون سوچون ساري رات!
 ڳجه ٿي ڳجه ۾ روح رهاڻ،
 ٻاهر ”ارشد“ چپ - چپات!
 □

مسجد، گرجا ۽ مندر
 سڀ ڏٺي، جا آهن گهرا
 ماڻهوءَ ماڻهوءَ منجه لڪل،
 صورت صورت آ مظهر!
 هندو، مسلم، سڀ سندس
 سڀ ۾ سائين جلو، گرا
 برحق، برحق عشق امام
 راه، هدايت جو رهبر،
 سونمن کي مڃڻو پوندو نيڪ،
 عشق اسان جو آ اٿرا!
 آئون ڏوهي ۽ تون پاڪ؟
 قاضي صاحب! توبه ڪرا
 هو ئي منزل ۽ مقصود،
 غير جي منهن تي هن ٿوڪرا!
 من ئي من ۾ پوڄا - پاڻ،
 ”ارشاد“ پتڪين چو در در!

پل پل تنهنجا پُور پون،
 روح رهاڻيون ياد اچن!
 عشق نه پڇندو آهي ذات،
 بيوس چڪجي روح وڃن!
 عشق جو مذهب آهه الڳ،
 ڪنڌ نه ڪنهن هي ڏانهن ڪجن!
 عشق نه آهي ڊاڙ، پٽاڪي،
 آڱ اندر هي جيءَ جلن!
 مقتل مقتل، نينهن - نشان،
 ڪنڌ ڪٽائڻ، ڪين هٿن!
 ريتن، رسمن کان آزاد،
 عاشق پنهنجي واٽ ولن!
 يار سان هر دم روح رهاڻ،
 ڪين ڪڍڻ، چپ چاپ رهن!
 عشق جي ”ارشاد“ ڳالهه نه پڇ،
 نيزن آڏو نينهن نچن!

وعدو پورو ڪرڻو آها
 ساڻ سلامت رکڻو آها
 گذري ويندا ڏک جا ڏينهن،
 وقت بدلجي وڃڻو آها
 نيڃَ ڳهڻيءَ ۾، ڏر تي ڍل؟
 اڄ هو مون وٽ اچڻو آها
 عشق تي بندش ناهي قبول،
 سونهن تان پردو هٽڻو آها
 عشق جي رڪڻي پوندي ساڳي،
 نينهن نه رڙسوا ڪرڻو آها
 رهندا قائم، نينهن نشان،
 توکي، مون کي مرڻو آها
 دل پي هڪڙي، هڪ ئي يار،
 پيار نه ٻي سان ڪرڻو آها
 آڌري ويندس ڏاڍو ڏور،
 مَور نه موٽي اچڻو آها
 وندڙا! واڻون، پَنڊَ پهاڙ،
 ”ارشاد“ اڳتي وڌڻو آها

پاڻ - پڻي جو هيءَ زندان؟!
 ڪيڏو ڦاسي ويو انسان!
 ويٺو آهيان، وڻ جي هيٺ،
 دل ٿي دل ۾ ڏيان، ڳيان!
 روح کي مڪتي ملندي نيٺ،
 منمنجو آهي، هي ايمان!
 دل کي سمجهان عرش عظيم،
 پرور جو آ پاڪ مڪان!
 دل ۾ درشن، جوت جمال،
 دل جو درجو عاليشان!
 ڪين سڃاتو، ڇا ٿي پيو؟
 ايندڙ نسلون، ڏينديون مان!
 ساهه چپن تي، هاڻ ته آءُ،
 چند گهڙين جو هان ممان!
 ڪنهن کي ”ارشد“ گهٽ نه ڄاڻ،
 هر ڪو ماڻهو آءُ ممان!

چئني پاسي يار ئي يارا
 سُونَمَن آ سِرِي ئي نروارا
 سُونَمَن جِي آڏو يَوَزِيو نِينَمَن،
 بِيخود، بِيوس، بِي اختيارا
 عشق نہ جنمَن کي جِياريو آه،
 مون وٽ مُردن منجھ شمارا
 دين، ڌرم جا ٻَنڌڻَ تَوڻَ،
 عشق جو مذهب ڪر اختيارا
 ولجان وحدت واري وات،
 ماڻهونءَ ماڻهونءَ سان ئي پيارا
 عشق سڄو ئي آهي سَوَر،
 ويتر جياپي جو آزارا
 تَنَمَن جِي ڪِيڏِي آه اڪير؟
 روح اداس ۽ دل تي بارا
 ايندو ايندو، تو وٽ يارا
 ”ارشاد“ پنهنجو ڪر انڪارا

جيءَ ٿي جيءَ ۾ جماتي پاءِ!
 در در پٽڪين ٿو ڇا لاءِ؟
 هٽندو پردو، ڏسندين يار،
 پهرين پنهنجو 'پاڻ' مٽاءِ!
 هن جي مرضي، ڄاڻي پاڻ،
 جيسين پهچي، نينهن نپاءِ!
 ڪي تون دل مان وهم، گمان،
 هن جا ويٺو پور پچاءِ!
 دل آ ڪعبو، ڪوه طور،
 ڪين تون ڪنهن جو روح رنجاءِ!
 عشق اڏي، تي آندو آه،
 مرڪي پنهنجو ڪنڊ ڪپاءِ!
 زاهد مس مس آيو آه،
 سالي! هن کي سرڪ ڇڪاءِ!
 عشق جو مذهب، پيار ٿي پيار،
 سڀ کي "ارشد" سيني لاءِ!

پاڻ - پڻي جو پڪڙيل چارا
پنهنجي پنهنجي سوچ، ويچارا
پٿر کان پي سخت سماج،
ماڻهن مان ويو نڪري پيارا
هر ڪو بي حس ۽ بيزار،
ويگاڻپ جو آه شڪارا
سنڌڙي، جندڙي، ڌرتي ماءُ!
نعين سج تو لاءِ، نئون آزارا
ڌارين تي ڪا ناه ميار،
شامل پنهنجو آه غدارا
امن جي جنت ۾ راکاس
هر ڪنهن هٿ ۾ آ هٿيارا
دوزخ ڌرتي، چيخ، پڪار،
درد ئي درد آ، ناه فرارا
تنها تنها، روح اداس
يارن جو هو "ارشد" يارا

منمنجو مالڪ سائين تون!
 تون ئي تون بس! آهين تون!
 منمنجي دل ۾ آئين تون،
 آئون ڇا؟ ۽ چاهين تون!
 مون ۾ ٻولي تنمنجو روح،
 جيڪي چاهين، چورائين تون!
 پاڻ 'انا الحق' چورائي،
 سوريءَ تي ٿو لڙڪائين تون!
 ناهيان، ناهيان، ناهيان مان،
 آهين، آهين، آهين، تون!
 ڏور نظر کان ڏاڍو ڏور،
 دل کي ويجهو آهين تون!
 ڪنهن کي ڳولڻ نڪتو آن؟
 در در جهاتي پائين تون!
 پاڻ تي "ارشد" نانءُ رکي،
 روپَ مٽائي آئين تون!

حُسن هَلِيلو ۽ مفرورا
 عشق اسان جو آ مجبورا
 مارين، چيارين، تنهنجي وس
 پيار ۾ سڀ ڪجهه آ منظورا
 پنهنجي وچ ۾ ديوارون،
 ويجهه هوندي ڏاڍا ڏورا
 آنءِ اڪيلو، ڪو به نه ساڻ،
 منهنجو سايو مون کان ڏورا!
 چيئون چيئون ئي ويو هان،
 نازڪ دلڙي چڪنا چورا
 هاءِ هُجي ها، ڪو همران،
 ڪنهن سان سلجي دل جو سورا؟
 عشق ۾ مٽڙي ننڊ حرام،
 پوءِ به پيارو پنهنجو پورا
 ”ارشاد“ ڪيندو ناهي ڪاڻ،
 پيار ۾ ڪيڏو ٿيو مجبورا

پاڻ مٽائي ويٺو هان!
 جيءَ جلائي، ويٺو هان!
 تنهنجون يادون، تنهنجي سار
 پور پڇائي، ويٺو هان!
 توکي ڳولڻ نڪتو هوس
 پاڻ وڃائي ويٺو هان!
 ماڻهو، مَن ۾، آنءَ آروپ،
 پاڻ لڪائي، ويٺو هان!
 مسجد، مندر، گرجا ۾،
 ڪنڌ جُھڪائي ويٺو هان!
 هندو، مسلم سڀ ۾ آنءَ،
 ذات مٽائي ويٺو هان!
 روپ نگر ۾، زخمي رُوح،
 چيئن ڦٽائي ويٺو هان!
 ايندو، ايندو، ”ارشد“ نيٺ،
 نيٺ وڃائي ويٺو هان!

اسان جي، پنهنجو جلائي ڇڏيو،
 مگر نينهن نائو، يهائي ڇڏيو
 محبت جي راهن تي ٿاندا ٿڙيل،
 قدم پوءِ به اڳتي، وڌائي ڇڏيو
 لکيو راتِ روئي مون جيڪو غزل،
 اهو ئي پرين، پاڻ لڳائي ڇڏيو
 اسان عشق جي ساڪ قائم رکي،
 اسان سونهن تي سِرُ ڪٽائي ڇڏيو
 ڪبو سونهن تي ڪين پهرو قبول،
 هٿايو، هي بندش هٽائي ڇڏيو
 اوهان کي مون پنهنجو بنائي ڇڏيو،
 ۽ دل کي لڳائي لڳائي ڇڏيو
 اوهان جي جدائي نه ماري وجهي،
 بچايو، بچايو، بچائي ڇڏيو
 اوهان جي ئي قدم تي ”ارشد“ ڪريو،
 ڪٿي ڪيس سيني لڳائي ڇڏيو

پيار، اسان کي ڏاڍو پيار!
 مرده دل کي، پير جيار!
 پاڻ - پڻي مان مڪتي مان،
 هن کي هرگز کين وسار!
 هر جا، هر هنڌ يار ئي يار،
 چئني پاسن ڏانھن نھار!
 صورت، صورت ساڳيو روح،
 وحدت واري تند تنوار!
 هندو، مسلم، پاڻ پاڻ،
 مون وٽ ڏوٽيءَ لاءِ ڌڪار!
 ڪعبي، ڪاشيءَ وڃجانءِ پوءِ،
 پھرين اندر کي تہ آجار!
 سونھن قبولي، نينھن - نماز،
 عشق سوا ٻيو سڀ بيڪار!
 عشق جي هڪڙي چيخ پڪار،
 تنھنجو پيڙو ٿيندو پار!
 مندُون مٽيون مٽيا ڏينھن،
 ”ارشاد“ سائين! ھان، نہ ھار!

ڪيڏي تنهنجي آه اُڪير؟
 ويتر دلڙي آ دلگيرا
 ڪيسين رهندي سونهن اسير؟
 ڏوڏ ديوارون، توڙ زنجيرا
 ناه سلامت، هوش حواس
 تنهنجي نظرن جو تاثيرا
 آنءِ هتي ۽ تون هوڏانهن،
 ڪهڙي لڪجي وئي تقديرا
 عشق سچو آ، اڏري آءِ،
 جلد ملڻ جي ڪر تدبير
 عشق ڳڻايو، چيڻ، سڪون،
 دل جي حالت آه ڳڻپير.
 عشق نه هندو، مسلم آه،
 عشق 'پتائي'، عشق 'ڪبير'!
 "ارشاد" ڏاڍو ارڏو هو،
 عشق بنايس نيٺ فقير!

جيرا، بڪيون، سيخ ڪباب!
 عشق جلائي، عشق عذاب!
 حسن، جواني، سونمن، ججاب!
 عشق اسان جو، آ بيتاب!
 ڪعبي تي چڻ آه غلاف!
 تنهنجي منهن تي سياه نقاب!
 تو ۾ آهن ساز سرور،
 اچلي ڇڏي هي چنگ، رباب!
 زاهد! ڪر ڪو نڪ عمل،
 مون کي تون ئي پيار شراب!
 سونمن تي حملا، جمر پون، جھٽ،
 عشق شڪاري، عشق عقاب!
 عشق کي ڪنهن تي ڪمل، دريائين
 عشق عذاب آ، عشق عذاب!
 بهتر مُنصف، دل ئي آه
 دل جو ”ارشد“ کول ڪتاب!

مَن جي مندر منجه صَنَمَ!
 اَنءُ پُڄاري پوڄڻ ڪَمَ!
 مَوَن آ جوتِي نينهن - نماز،
 اَنءُ نه ڄاڻان دين ڌَرَمَ!
 دنيا، عَقبي ڪين ڪين،
 گهرجي تنهنجو درد ۽ غَمَ!
 هر هنڌ تنهنجي جوت جمال،
 روشن، روشن ڏير، حَرَمَ!
 تنهنجي در تي اَنءُ فقير،
 گهرجي گهرجي، پاڄم ڪَرَمَ!
 هيءَ حياتي تنهنجي نانءُ،
 جيسين هوندو، پويون ڏَمَ!
 راز محبت، رهندو راز،
 پيار جو رکڻو آهي پَرَمَ!
 تنهنجي قدمن تان قربان؟
 ”ارشاد“ ڪيڏو بهتر ڪَمَ!

چاهت ۾ آ ڪيڏو چس
 مٿ ۾ ان جو، ٻي ڪا رسا
 عشق ۾ ٿي ويس سوگهو، سڱ
 آنءُ ۾ آهيان پنهنجي وس
 ڏونگرا! منهنجي راه ۾ روڪ،
 ڏيڻو ڀوندو توکي گس!
 عشق ۾ هٽندو پوئين پير،
 مائينداسين، ماڳ اوس
 وات تي ويهي ٿڪ ۾ پيڇ،
 ڏورن مان ٿي ملندو ڏس
 عشق جا آهن، ست سبوا
 شاه جي بيتن ۾ ڪو رسا
 اڏري ويندس اُپ ڏي آنءُ،
 رهجي ويندا قيد قفسا
 نينهن نياڻي ڌرتيءَ سان،
 ”ارشاد“ سائين! توکي جس

دل جي وندر؟ دل جو ڪم؟
 تنهنجي چنتا، تنهنجو غم!
 تون ئي آهين، ناهي غير،
 غير خيال آ، غير وهما
 توسان ڳنڍيل دل جي تار،
 پيون سڀ سوچون هاڻ ختم!
 سونمن کي ويٺا سجدا ڪن،
 عشق آ جن جو دين ڌرم!
 تنهنجي دل ۾ آه لڪل،
 ڪوه ٿو پيئين دير و حرم!
 آدم جاوا هڪڙي ذات،
 هن ۽ هن ۾ ساڳيو دم!
 نينهن جو نالو ڪين ولن،
 جن کي سِرَ جو آهي غم!
 اڄ پي ”ارشاد“! اونهي سوچ،
 سڪ، ساروڻيون، گوندر غم!

قسم قول تنهنجا ۽ واعداء وڃن،
 وري ياد مون کي ٿا هر هر اچن!
 وڇوڙي جون راتيون؟ وڇوڙي جا ڏينهن؟
 اڪيون رت روئن، دل ۾ تانڊا ٻرن!
 اسان دردمندن جي ڪهاڻي نه پڇ؛
 ڪٿي تنهنجا ڳوڙها نه ٽپڪي پون!
 اسان کي وڇوڙي جا ڏئي گهاٽو ويا،
 سري شل! نه تن جي ۽ موتي اچن!
 جڏهن سونهن ۾ پي ٿو جاڳي جنون،
 هي پرڏا ۽ پھرا هٽي ٿا وڃن!
 اڙي عشق! اهڙي ڪا مستي ڏيکار،
 چٽي پي هجن، هاڻ اڏري اچن!
 محبت تي ڪيڏيون نه پابنديون؟
 محبت جا ويري، ٻڏي شل مرن!
 اسان عشق ”ارشد“ ڪيو يار سان،
 رقيب کي رنج آ؟ ڀلي پيا سڙن!

پريشان، پريشان آ دل سوڳوار،
 ازل کان اسين دريدن، بيقرار!
 مقدر ۾ شايد؟ لکيل عشق هو،
 ملڻ جي تمنا، تڙپ، انتظار!
 ٿڌا حوصلا، ويا سهارا ڇڏي،
 ملي ميڪڊي ۾، ويو دل کي قرار!
 حياتيءَ جو حاصل؟ فقط سَورَ پُورَ،
 اندر منجه اڏما، دليون بيقرار!
 ازل ڏينهن اهڙو ته پياري ڇڏيئون،
 اڃان آه مستي، اکين ۾ خمار!
 پٽائيءَ ۽ روميءَ کان مون ڇا سڪيو؟
 فقط نياز - نوڙت، فقط پيار، پيار!
 عقل جي اکين سان نه ايندو نظر،
 ڌري کول دل جي ته سامهون آ يار!
 سڄو عشق جو آ، اندر ۾ سفر،
 تون ”ارشد“! انهيءَ لاءِ ٿي وڃ تيار!

تون جنهن لاءِ ”ارشاد“ هئين بيقرار!
 سو تو ۾، ٿو تهنجو ڪري انتظار!
 هو هڪ ڀل به توکان ڪڏهن ناهي ڌار
 اهو راز صوفين ڪيو آشڪار!
 ڪهي توکي ڍل جو سڪون ۽ قرار؟
 فقيري طريقو ئي ڪر اختيار!
 فقيرن کان پڇ تون ته عشق آه ڇا؟
 فقير ئي ٿا ڄاڻن، ڪجي ڪيئن پيار!
 تڏي تي ويٺل ۽ آ گردن جھڪيل،
 زبان بند، دل ۾ فقط يار، يار!
 نه مومن، نه ڪافر، نه ڪي ذات پات!
 محبت جا پيڪر، ٿا وندين پيار!
 مٿانهان، مٿانهان، نرالا فقير،
 سڀ لاءِ دعائون ۽ شفقت ۽ پيار!
 ولي رُوپَ ماڻهو، جو آيا هتي،
 آڃارين اندر، دليون داغدار!
 اچي ويه ”ارشاد“ انهن جي حضور،
 فقيرن جي قدمن تي ٿي وڃ نثار!

دل ٿي چاهي، دل گهر ٿي دلدار جون ڳالهيون ڪجن،
 سونمن جون ڳالهيون ڪجن، ڪجهه پيار جون ڳالهيون ڪجن!
 دل کان بهتر ناهي ڪوئي، دل جو پيو ڪو رازدار،
 چو نه پنهنجي روح سان ٿي، يار جون ڳالهيون ڪجن!
 آشناءِ يار ناهي، حال ڪنهن سان اورجي،
 سور سلجن، عشق جي آزار جون ڳالهيون ڪجن!
 هن زماني جي تقاضا، وحدت - نوع - بشر،
 امن جون، انسانيت سان، پيار جون ڳالهيون ڪجن!
 سڀ ويا پٽڪي ۽ پنهنجو منهن مٽو ويٺا پٿين،
 ناه ڪو، جنهن سان پرينءَ جي پار جون ڳالهيون ڪجن!
 خاص پي سمجهن نه ٿا، راز الفت، راز دل،
 عام سان چو!؟ عشق جي اسرار جون ڳالهيون ڪجن!
 ناه ديوانو هتي ڪو، سڀ مون کي ڏاها مليا،
 هاڻ ديوارن سان ”ارشد“ يار جون ڳالهيون ڪجن!

اوهان جي محبت آ ماري ڇڏيو!
 اوهان ۾، اسان پاڻ ڳاري ڇڏيو!
 ازل کان اڃايل اکين جي صدا،
 ۾، تي جام امرت پياري ڇڏيو!
 اوهان جي آدرشن جي دل کي اُڪير،
 ڪڏهن بيخودي، ۾ بهاري ڇڏيو!
 جدائي جي پيڙا ٺهوڙي ڇڏيو،
 ٺپوڙي ڇڏيو، آه ڳاري ڇڏيو!
 اڙي عشق! توکي اسان جو سلام،
 اچي دل ۾، دل کي تو جیاري ڇڏيو!
 جڏهن پي اسان کان پڇي وئي پسند،
 اسان نان، تنهنجو پُڪاري ڇڏيو!
 اهو نان، دل تي آ لکجي ويو،
 اسان هاڻ ٻيو سڀ وساري ڇڏيو!
 اسان عشق جنهن سان هو "ارشاد" ڪيو،
 انهيءَ پي اسان کي وساري ڇڏيو!

دل جو دلبر، تنهنجي اندرا
 ناهي پاهر، تنهنجي اندرا
 پاڻ ۾ پنهنجو 'پاڻ' ڄمڪاءِ،
 مسجد، مندر، تنهنجي اندرا
 هر هڪ دل ۾ يار لڪل،
 منهنجي اندر، تنهنجي اندرا
 من ٿي من ۾ گم ٿي وڃ،
 اونهو ساگر، تنهنجي اندرا
 بستي، بستي، ڳول نه تون،
 پٽڪين در در، تنهنجي اندرا
 دل جو مهمان ڄام سمون ۱۲۲!
 نوري، ڪينجمر، تنهنجي اندرا
 من ٿي من ۾، پوڄا پاڻ،
 صورت سندر، تنهنجي اندرا
 جيءَ ۾ "ارشد" جهاتي پاءِ،
 عالم اڪبر، تنهنجي اندرا

عظمت - انسانيت جا گيت ڳايو دوستوا
 وحدت - نوع - بشر جو دؤر آيو دوستوا
 هاڻ دنيا جي ضرورت پنهنجي عزت احترام
 پيار سڀني سان ڪيو، ويڃا مڻايو دوستوا
 مُنتشر انسانيت، هڪ خون ۽ هڪڙو نسل،
 پاڻ سمجهي سڀ کي سڀني سان لڳايو دوستوا
 چورهن دنيا ۾ جنگيون، نفرتون، وير ۽ ڪروڌ،
 هن دنيا کي امن جي جنت بنايو دوستوا
 شاه، سامي ۽ سچل کان جو مليو آهي سبق،
 سومتان وسري وڃي، هٽين سان هنڊايو دوستوا
 سنڌ جي دانشورن ڏي آ زماني جي نظر،
 وقت جو آواز سمجهو، ڪن لڳايو دوستوا
 سڀ هندو، مسلم، ڪرسچن کير ۽ کنڊ ٿي وڃن،
 گل ۽ خوشبو ٿي وڃو، هٿ ملايو دوستوا
 پيار جي مذهب ۾ ”ارشد“ ايڪتا ٿي ايڪتا،
 سن جي سائينءَ کان اهو ٿي مون پرايو دوستوا

دل ٿي چاهي، هاڻ ”ارشاد“ سنڌ جون ڳالهيون ڪجن!
درد دل جو وٺجي، ڦٽ اندر جا کولجن!
سنڌا تنهنجي درد جي دانهن مان ڪنهن کي ڏيان؟
هر ڪو ماڻهو، پنهنجي پنهنجي آه مستيءَ ۾ مڱن!
سنڌا! تنهنجو روح ڇپجي ۽ ڇپجي آه ويو،
هه! درويشن جي ڌرتي، سن جي سائينءَ جو وطن!
تنهنجي پڙن تنهنجي ڄاڻ، جو جيئن ٿي ويو محال،
ڏيهر ڏاڏاڻو ڇڏي ٿا لڙڪ ڳاڙيندا وڃن!
سنڌ آهون، سنڌ دانمون، سنڌ پيئي پيڙجي،
سنڌ سڌڪا، سنڌ ڳوڙها، زخم ٿا وڌندا وڃن!
شاه، سامي ۽ سچل جي سنڌڙي، هيءَ جندڙي،
خون ناحق ٿا ٿين هت، عزتون لٽجو وڃن!
سنڌ ڌرتي امن، الفت، پيار جي جنت هئي،
نفرن جي باهه پڙڪي، روز ٿا ويڃا وڌن!
چند هوتارن هٿان هيءَ سنڌ گروي ٿي وئي،
سنڌ جا ويري وڏيرا، شال ٽڪرا ٿي وڃن!
سنڌا! توسان نينهن جو، ناتو اڃان ناهي ٿئو،
جيسيتائين ساهه ”ارشاد“ پاڙيو واعدو وڃن!

سونهن - شهر جي دو کي بازن تي ڪيوسين اعتبار!
 درد دل کي ڏئي اسان کان نيٺ ٿي ويو ڌار يار!
 سونهن جو ڪردار آ پنهنجو، ناز، نخرا ۽ غرور،
 عشق سراپا، نياز، نوڙت، بيقارائي، انتظار!
 عشق جو هڪڙو ٿي سجدو؟ سونهن - شهر ۾ لڙتلو،
 عشق ٿي توڙي ڇڏيندو آ غرور - حسن يار!
 رنگ لائيندي اسان جي وحشت - جوش - جنون،
 سونهن کي جھڪڻو ٿي پوندو، حسن ٿيندو بيقار!
 عشق جي طاقت جو ڪاٺو، ڪو ڪٽي ناهي سگهيو،
 عشق آڏو وس هلي ڪنهن جو نه ڪوئي اختيار!
 عشق پٿر کي رجائي پاڻي پاڻي ٿو ڪري،
 سنگدل، بي حس صنم پي عشق آڏو اشڪبار!
 عشق آهي زندگي، عشق آهي جانِ جان،
 عشق کان جو بي خبر، سو آه مٿن ۾ شمار!
 عشق 'رومي'، عشق آهي 'شاه'، 'سامي' ۽ 'سچل'،
 پيد بيتن ۾ ڪيائون کولي کولي آشڪار!
 عشق ارڏو، عشق زوراور، عشق سورھ ۽ آتل،
 عشق 'منصور' آه "ارشاد" عشق سوريءَ تي سوار!

امن جي ڌرتيءَ تي دجال؟
 مقصد سياست، مذهب ڍال!
 مسجد، مندر، خوف، حراس
 بستيءَ بستيءَ، جنگ، جدال!
 مولا! سنڌ تي پاند - پناهه،
 مرگن، همڪن مارو شال!
 'سچل'، 'سامي'، 'شاهه لطيف'،
 پيار، محبت جا سيمبال!
 'جموڪ'، 'درازا' ۽ 'پت شاهه'،
 هر هنڌ ملندڙي جامِ وصال!
 صوفي کولي سِر اسرار،
 ملان! تو وٽ ڦيل ۽ قال!
 ڳجهڙيون ڳالهيون، مخفي راز؟
 دل جا دل سان حال احوال!
 خاص به سمجهي ڪين سگهن،
 عام سان اوريون ڪهڙا حال!
 منجهيل ماڻهو، پتڪيل ڏيهر،
 "ارشاد" تو وٽ، اونها خيال!

لڳو نينهن جن کي، ننڍون ڪيئن ڪن؟
 رڻن رات ساري ۽ جيءَ ۾ جُمرن!
 وساري ڇڏيائون خوشيون، ڪاڇ سڀ،
 سوين سَور سانڍي، چريون چَپ رهن!
 هي موڳيون، هي پوريون، چريون چلوليون،
 جُنون - محبت ۾ ڪُـسـجـو وڃن!
 هُو ڳيرو، هُو نازڪ بدن، نازنين،
 ڏئي سونهن تي سِرَ ٿا ٽُڪرا ٿين!
 هُو پوتار، جرگا، ڪهاڙيون اُٻيون،
 اشاري سان ڏڙ کان سسيون ڌار ٿين!
 جتي عقل وارن جا رستا گتن،
 اُتاهين کان عاشق ٿا اڳتي وڌن!
 جڏهن عشق سوريءَ تي ٿئي ٿو سوار،
 محبت جا واعدا ٿا پورا ٿين!
 مٿان عشق جو نانءُ ”ارشاد“ وٺين،
 هتي هر قدم تي ٿا ٽانڊا پرن!
 □

جامِ محبت پیتو پاڻ!
روزِ ازل کان ڄاڻ سڃاڻ!
تَن، مَن، تَڙپي تُو تو لاءِ،
تنهنجي سک ۽ تنهنجي تاڻ!
هونئن اسان جو رنگ نه روپ،
بنجي آياسين انسان!
چنڊ تي پهچي ويو انسان!
پنهنجي ٽين کي ناهي ڄاڻ!
قومن، مُلڪن ۾ ٽڪراءُ،
جنگ جا دنيا تي اهڃاڻ!
دنيا دوزخ، چيخ، پڪار،
خوف ۽ خطرا، مُونجه، مانڌاڻ!
مذهب، سياست، آدمِ بو،
ليڊر، عالم، فَنِي خان!
پُرت پيالو، ”ارشد“ پي،
شاھُ، پياري ويٺو پاڻ!

نوان نينهن نياپا وري ٿا اچن،
 سٽل آرزوئون، ٿيون جاڳي پون!
 اوهين ياد آيا ته ڳوڙها ڳڙيا،
 وري شعر دل تي ٿا نازل ٿين!
 اچي ويه! سامهون، ته توکي ڏسان،
 اکين ئي اکين ۾ به ڳالهيون ڪجن!
 خدا جي خدائي ٿي جُهو مي پوي،
 رُئل يار جڏهن ٿا پرچي پون!
 متان عشق جو نانءُ ورتو اٿئي؟!
 محبت جي راهن تي ٿاندا ٻَرن!
 گ!هڙو ڇا ڪندو؟ ٿا گهڙون گهيڙ ۾،
 پَرينءَ پار کان ٿا نياپا اچن!
 ٻه ڳوڙها، ٻه دعائون اوهان وٽ ڇڏي،
 اسين ٿا وڃون يار! اصلي وطن!
 اوهين خوش هجو، شال جڳ جڳ جيئو،
 اوهان جون دعائون اسان کي ڪن!
 گهرايو پري کان آ ”ارشاد“ کي جن،
 جتي ’ها‘ نه ڪا ’هو‘، اتي ٿا رهن!

محبت جو واعدو وفا ٿي ويو،
 وري سَنَدُ، سَنَدُ کان جدا ٿي ويو!
 وري نينهن نيزي تي آهي سوار،
 وري سُونهن تي سِرَ فدا ٿي ويو!
 وَگِي تارِ دل جي، تہ نَسَ نَسَ نَچِي،
 اڙي دل! وري توکي ڇا ٿي ويو؟
 ’پَتائي‘ پياريو پريل جام اڄ،
 ’پَتائي‘ سراپا دعا ٿي ويو!
 ’پَتائي‘ ۽ ’رومي‘ پڙهيم ٻار ٻار،
 لٿي قلب تان ڪَٽُ، صفا ٿي ويو!
 فقط هڪ نظر ٿي نوازي ڇڏيو،
 چوان ڇا؟، تہ ڇا ڇا عطا ٿي ويو!
 ڏسي نيٺ ’پُٽُ‘ جي جُھڪِي رُوح ويو،
 عقيدت جو سجدو عطا ٿي ويو!
 هي هندو ۽ مسلم، هي ويڇا ۽ وير؟!!
 خبر ناهي ماڻهن کي ڇا ٿي ويو؟
 نہ مسجد، نہ مندر، خدا دل اندر،
 پنهي جو خدا ڪيئن جدا ٿي ويو!
 اسان پيار جنهن سان هو ڏاڍو ڪيو،
 اهو نيٺ ”ارشد“ جدا ٿي ويو

تنهنجا سڀا، تنهنجي سارا
تن من تنهنجي تات تنوار.
هرڪو ماڻهو ويڳاڻو آه،
ڪنهن سان سلجي سور - پچارا
تو ۾ منهنجو روح ٻڌل،
پاڻ ۾ هاڻي ناهيان يارا
مون ۾ تون ۽ تو ۾ آن،
توکان هرگز ناهيان ڌارا
هندو، مسلم ساڳيو رت،
هڪڙي وڻ جون ٿاريون ڌارا
مولا منهنجي سنڌ بچاءِ،
بمبارن تي تنهنجي مارا
'شاهه' جي مٿ مان "ارشد" پي،
توتي گلندا ڪئي اسارا

من ۾ مون سان روح رهاڻ،
 ٻاهر چرڪين ٿو ڇاڪاڻ؟
 مون ۾ آهين، تون مون سان،
 جيئن گلن ۾ آه سرهاڻ!
 منهنجو مرشد 'شاه لطيف'،
 آئون قطرو، هو مھراڻ!
 دين ڌرم ڇا مونجهارا؟
 ڪافر، مومن ۾ ڇڪتاڻ!
 مسجد، مندر ڳول نه پيو،
 تون ئي آهين، پاڻ سجاڻ!
 وحدت وارو پي ڏس ڄام،
 ٿيندي مڪتي ۽ نرواڻ!
 عشق جو مذهب ڪر اختيار،
 توڙي پيا سڀ پنڌن پاڻ!
 پاڻ گھرايو آهي يار،
 "ارشاد" سائين! هلجي هاڻ!

ڌڙڪي دل ۽ تڙپيو تن،
 منهنجي سامهون آ ساجن.
 هن جون اڪڙيون آب حيات،
 هاءِ اڃايل منهنجو من!
 نرم، نازڪ، گلبڊن،
 ويتر جواني ۽ جوين!
 سرڪيو منهن تان نيٺ نقاب،
 نيٺ ٿريا، ڪئي عيد اکين!
 'شاه' جي مٿ مان پيتوسين،
 جڙڪي چنڊڙي مهڪيو من!
 مسجد، مندر، ڪيڏو شور،
 عاشق دل ۾ ڪن ڏرڻ!
 صوفي، ساڌو ساڳي واٽ،
 ماڻ مطالع، ڪين ڪڇن!
 "ارشد" ڪر تون نوڙت - نياز،
 پاڻ پرين شل پنهنجو ڪن!

ڪيڏو ڌرتيءَ تي انڌير!!
خير، خدايا! گهرجي خير!
دين ڌرم جا ويڇا وير،
انڌا ماڻهو پتڪيل پير!
پاءُ هٿان ٿو ڪُسيجي پاءُ،
رڻ وڌو آ، رڻ سان وير!
هندو، مسلم، آدم زاد،
ڇا جي ڪلفت؟ ڇا جو وير؟
مسجد، مندر، بيشڪ وڃ،
پهرئين دل مان ڪي تون مير!
مسجد ۾ جي آه خدا؟
مندر ۾ ٻيو آهي ڪير؟
ڪيڏي جوشيلى تقرير،
نيت ۾ آ فرق ۽ ڦير!
سائينءَ جن کي سچ چيم،
ڪاروبار تي پاڻم پير!
عشق جي ”ارشد“ اوکي راه،
سوچي سمجهي رکجان پير!

اول آخر تون ئي تون،
اندر پاهر، تون ئي تون!
ذري ذري منجم ظهور،
مخفي ظاهر، تون ئي تون!
هر هند تنمنجي جوت جمال،
مسجد، مندر، تون ئي تون!
تون ئي پرور پالهار،
مطلق قادر، تون ئي تون!
هر شيء تو در آ محتاج،
داتا، داور، تون ئي تون!
آئون ناهيان، آهين تون،
توبه تو در، تون ئي تون!
تون ئي تون! ها! تون ئي تون،
خالق اكبر، تون ئي تون!
پاهر "ارشد"، تنمنجو نان،
من جي اندر، تون ئي تون!

خدا جا هي بندا؟ هي پيڙهيل عوام،
 مُسلط انهن تي يزيدي نظام!
 چڱو هاڻ زاهد! اهو ئي بهشت،
 اسان عاشقن جي آ اڳتي اڏام!
 مون سَنَن ۽ صوفين کان هي آ سِڪيو:
 'پَرَمَ دَام' منزل، دنيا آه دام!
 اندر ۾ گهڙي ڪر تون دل جو طواف،
 تو سمجهيو پري آه، بيت الحرام!
 سفر جي تياري آ وڃڻو پري،
 اوهان لڪ دعائون، اوهان کي سلام!
 محبت جو مذهب ڪيوسين قبول،
 سين جو مان خادم، سين جو غلام!
 هي مذهب ۽ سياست جي سازش سٽاء،
 ويڙهايو، لڙايو، ڪيو قتل عام!
 الا! سنڌ صوفين جي هئي سرزمين،
 هتي لاش تڙپي، مرن صبح شام!
 'پتائيءَ' کي 'روميءَ' آ پارت ڪئي،
 اڃايل آ 'ارشاد'! پياربوس جام!

”ارشڊ“ سائين! ٿي وئي شام
 ڪرڻي پوندي هاڻ اڏاما
 آڪيري ڪي الوداع!
 ڇڏڻي پوندي وڻ جي لام!
 آيا آهن، پاڻ وٺ،
 سنڌڙي! توکي سَوَ سلام!
 ’جموڪ‘، ’درازا‘ ۽ ’پٽ شاه‘،
 سافيءَ سافيءَ، ساڳيا جام!
 گهرجي مُڪَتي ۽ نرواڻ؟
 پاڻ - پڻي جا چنندي دام؟
 روز ٿين ٿا، راز نياز،
 سڪ، سنيها ۽ پيغام!
 راز الستِي سمجھن ڪيئن؟
 قيدي ماڻهو، ذهن غلام!
 ”ارشڊ“ وٽ آ ڳالهه ڳجهي،
 ويهه! ته کوليان مخفي مام!

نيٽ ڪلي ويو هي اسرار
 ڇا جي سمڻي؟ ڇا ميهارا!
 پاڻ ۾ جڏهن ٻوڙيم 'پاڻ'
 دل ٿي دل ۾ ٿيو ديدارا
 آهي، آهي، 'يُشڪِ آه'
 ڏري ڏري مان اظهار!
 عرش تي پڙهجي نينهن، نماز،
 مسجد، مندر ۾ تڪرار!
 عشق جو ڏاڍو اوکو پنڌ،
 صدمو، سوچون، سور، آزار!
 سونهن جي آڏو سِر جَمڪاءِ،
 نينهن ٿئي نيزي تي نروارا!
 "ارشد" در در روح نه رول،
 تو ۾ آهي تنهنجو يارا!

'روم' وڃي ڏس يا 'شيراز'،
 عشق جو هر هنڌ ساڳيو راز!
 آئون تو وٽ، تون ڪنهن سان؟
 آيو اندر مان آواز!
 منهنجي سر تي 'شاه' جو هٿ،
 مرڪيا 'سانگي'، 'شيخ اياز'!
 تڙپي ويندو تنهنجو روح،
 چيڙ نه چورا! دل جو ساز!
 پاڻ - پئي مان 'پاڻ' ڪڍي،
 عرش ڏي صوفين ڪئي پرواز!
 هندو، مسلم، آهن پا،
 ڇا جو ويڃو ۽ امتياز؟
 علم سيڪاري ناز غرور،
 عشق سيڪاري نوڙت - تيار!
 ماڻهو سمجهن "ارشد" ڪين،
 دل جو دل ۾ رکجي راز!
 □

! مير عبدالحسين "سانگي"
 شيخ اياز - اهو ئي مشهور شاعر ۽ شاهه پشاني، جا عاشق آهن.

مسافر! هليو وڃ، تون پنهنجي وطن!
هتي روح ٿا روز ڏنڀجي وڃن!
اڃان ڪين ماڻهن ۾ آيو شعور،
هتي دل جون ڳالهيون به ڪنهن سان ڪجن؟
فقط عشق جو آه رستو سڄو،
مٿي عالمن کان ٿا عاشق اُڏن!
'پتائيءَ' جي رنگ ۾ جي رنگجي ويا،
نه ڪا لوپ، لالچ، نه ڪينو رڪن!
وري ميڪڊي جا گليا پاڳ اڃ،
ڪي زاهد ٿا هيڏانهن نچندا اچن!
هي ساقيءَ جي نظرن جو اعجاز آه،
فرشتا به ماڻهو ٿا بنجي وڃن!
نه مسجد، نه مندر ۾ ڪوئي سڪون،
هلو! چنڊ تي هاڻ سجدا ڪجن!
تبيءَ مان ڪڍي ڪنڌ 'ساميءَ' چيو،
تون جنهن کي تو ڳولين، ٿا تو ۾ رهن!
فقيرن جي دنيا آ "ارشد" عجيب،
تڏي تي ويهي عرش جا سير ڪن!

سمڻي صورت، ناز انداز!
 عشق ويچارو، نوڙت، نياز!
 هر ڪنهن ورتي، پنهنجي وات،
 ڪنهن سان سلجن، دل جا راز!
 جنت، دوزخ هيٺ ڇڏي،
 ڏور اسان جي آ پرواز!
 عشق آ جن جو پيش - امام،
 عرش تي جوڙين، نينهن - نماز!
 رندن تي ٿا راز ڪن،
 زاهد ڏهرائي الفاظ!
 'جموڪ'، 'درازا' ۽ 'پٽ شاهه'،
 نينهن - نشانيون ۽ اعجاز!
 صوفي، سادو، دل جا صاف،
 مَور نه ڪنهن کان ٿين ناراض!
 "ارشاد" هاڻي هيڏانهن آ،
 آيا آنهه مان آواز!

هتايائين پردو، نمودار ٿيو،
 ٿي نروار آيو ۽ ديدار ٿيو!
 جڏهن ’هن‘ ۾ ’هو‘ ٿي، مان گم ٿي ويس،
 اندر مان اناالحق جو اقرار ٿيو!
 هي ڌرتي انهن لاءِ تانڊا بڻي،
 سچائيءَ جو جن کان به اظهار ٿيو!
 زماني جو ’منصور‘ هيو خوشنصيب،
 سندس سرَ ٿي سوريءَ سزاوار ٿيو!
 گنبيو ڪاٺ، جلاڏ بيهوش ٿيو،
 جڏهن نينهن نيزي تي نروار ٿيو!
 زماني جي تاريخ آهي گواهه:
 زمانو سدا ڪوڙ جو يار ٿيو!
 اڃا ڳپَ ڳپَ ڳپرو ٿيو ناهن تون،
 پڇين ٿو ته ڇا عشق اسرار ٿيو؟
 گليا پيد ”ارشد“! اندر مان عجيب،
 ڪتابن ۾ لفظن جو تڪرار ٿيو!

اڙي دل! وري ڪنهن جو آ انتظار؟
 وري پيار - پيڙا، اڪيون اشڪبار!!
 اسان ڄام پيتو هو روز ازل،
 اڃا هوش ناهي، اکين تي خمار!
 'پٽائيءَ' سان آهي ڳنڍيل جن جي تار،
 انهن کان پڇي ڏس ته ڇا آه پيار؟
 نه مسجد، مندر ۽ ڪليسا ۾ آ،
 دري کول دل جي آ تو منجه يار!
 ازل ڏينهن توسان مليو هوس مان،
 مليا نيٺ نيٺن سان بي اختيار!
 نمازي نه آهيان، نه ئي بت پرست،
 اسان عشق مذهب ڪيو اختيار!
 ڪو هندو يا مسلم، ڪرسچن هجي،
 سڀن سان محبت، سڀن سان پيار!
 فقيري طريقو آ "ارشد" عجيب،
 رڳو نياز، نوڙت، سڀن منجه يار!

”ارشد“! تڙپين ڇا لک ٿو؟
 ايڏو روئين ڇا لک ٿو؟
 ڪو به نه ايندو تو وٽ هاڻ،
 راتيون جاڳين، ڇا لک ٿو؟
 پنهنجي قسمت پاڻ ئي ٺاه،
 ٻئي تي پاڙين، ڇا لک ٿو؟
 عشقِ امانت ’شاهه‘ کان وٺ،
 موڳا! پلجين، ڇا لک ٿو؟
 مسجد، مندر، روح نه رول،
 در در پٽڪين، ڇا لک ٿو؟
 تو ۾ آها! تو ۾ آه،
 ٻاهر گولين، ڇا لک ٿو؟
 آئون تنهنجو آئينو هاڻ،
 مون کان چرڪين، ڇا لک ٿو؟
 عشقِ اڏيءَ تي آندو آه،
 سورهيءَ سوچين، ڇا لک ٿو؟
 هندو، مسلم جاڙا پاء،
 ”ارشد“! منجهين، ڇا لک ٿو؟

ڌرتي! تو وٽ هي انسان؟
ماڻهو، صورت ۾ سبحان!
هڪڙي هستي، نانءُ الڳ،
هڪڙو رب ۽ ٻيو ڀڳوان!
دين ڌرم جي نالي تي،
آه ورهائجي ويو انسان!
دين جي دعوت؟ خودڪش ٻر؟
امن جي جنت ۾ شيطان!
هر ڪنهن ٺاهيو ايٽم بم،
ماڻهو ساڙڻ جو سامان!
ساهه ڦٽين ۾ خوف، حراس
ماڻهو ماڻهو سرگردان!
پرورا ڏي تون هاڻ پناهه،
تار اسان تان هي طوفان!
سنتن، صوفين جي هيءَ سنڌ،
تڙبا ”ارشد“ سڀ شيطان!

ملي سنڌا مون کي دعائون ڪجان!
 سڄي ڳالهه سوچيان، لکان ۽ چوان!
 هي نفرت، تعصب ۽ ويڇا ڇڏي،
 محبت جو مذهب قبوليو اسان!
 هي مشرق ۽ مغرب، هي پورب ۽ پڇم،
 بني نوع - انسان کي هڪ ئو ڏسان!
 صداقت جي راهن تي لاها تنگيل،
 آهي ڳاٺ مَقتل ڏي مان ٿو وڃان!
 سڄي ڏيم مون تي وسايا پٿر،
 اسان جون صدائون 'انا الحق' اڃان!
 ڪو هندو يا مسلم، ڪرسچن هجي،
 سڀئي منهنجا آهن، سڀن جو مان مان!
 حقيقت تان پرڏا ڪجي ٿا وڃن،
 'پٽائي' ۽ 'رومي' جڏهن ٿو پڙهان!
 چڱو! هاڻ يارو! ڪجي الوداع،
 اوهان کي دعائون ڪندو ٿو وڃان!
 ڪنهن ڪنهن سان 'ارشاد' ڳجهيون ڳالهيون،
 ڪئين راز سڀني ۾ سانڍيون وٽان.

اڙي دل! تون ايڏو نه ڪر انتظار!
 پري ناهه توکان، آ تو منجهه يارا!
 اکين کان هُو بيشڪ پري ٿو رهي،
 سندس عڪس دل تي ٿئي آشڪارا!
 جتي پي هجئون، ڌار ناهيون اسين،
 ته پوءِ ڇا جي چنتا، ۽ چو انتظار!
 هي مذهب جون بي جان رسمون ڇڏي،
 اسان عشق مذهب ڪيو اختيار!
 هلي آءُ زاهد! هلون ميڪڊي،
 ڪندو صاف ساڻي دليون داغدار!
 اسان ساڻ هڪڙو، پيالو ته پي،
 ٽين راز توتي ڪئين آشڪارا!
 پڇيومانس: ”ارشد“ کان ناراض چو؟
 چيائين: رُسڻ سان ئي وڌندو آ پيارا

روز ازل کان مان تنهنجو هان،
 منهنجو تون ۽ تنهنجو مان!
 تون ئي منهنجي مَن جو بيت،
 ڪنهن به ٻئي جو ڪيئن ٿيان؟
 'شاه' جي مَن مان پيتو هوم،
 مَن ۾ مَستي آه اڃان!
 'رومي' پڙهندي راز گليا،
 مون ۾ 'هو' آ، ناهيان مان!
 زهد، عبادت، ڳاله سٺي،
 عشق رسائي ماڳ ميان!
 وحدت برحق، ڪثرت ڪوڙ،
 غير خيالي وهم گمان!
 يار گهرايو مون کي آه،
 هان تو "ارشاد" آئون هلا!

اسان کان وڏو ڏوھ ڪو ٿي ويو،
 زمانو مخالف آ بنجي ويو!
 چون ٿا ته سچ جو ڏنڻي ساڻ ڇو؟
 سچو ڏيھ مون تي ڏمرجي ويو!
 اسان سنڌ کي جو سنيھو ڏنو،
 زماني جو آواز بنجي ويو!
 اڃان ڪربلائون، يزیدی نسل،
 سچو دیس رت ساڻ رنگجي ويو!
 سڙيل لاش ماڻھن جا چچريل بدن،
 هتي جو آ معمول بنجي ويو!
 هتي نفرتن جو هلي راج ٿو،
 محبت جو آواز ڊهجي ويو!
 هتي جنمن به سوچيو، سچي ڳالھ ڪئي،
 اهو نيٺ ڦاهي تي تنگجي ويو!
 اڏي، تي چمي ڪنڌ ”ارشاد“ رکيو،
 ”انا الحق“ چيائين ۽ ڪٽجي ويو!
 □

جڏهن ياد تنهنجون ٿيون ڳالهيون اچن
 اکين منجه ڳوڙها ٿا ڀرجيو وڃن!
 ازل ڏينهن توهان لڳي نينهن ويو،
 اڃان ڪين وسريا، سي واعدا وڃن!
 اندر منجه ڳوليم، ملي يار ويو،
 اکين کان پري، دل جي ويجهو رهڻ!
 الڳ مورتون ۽ الڳ رُوپَ، رنگَ،
 هي صوفي سڀ منجه ساڳيو پسن!
 هٿيائين پردو ته ڏڙڪيون دليون،
 رڱن رقص جاري، نئون ٿيون نچن!
 'پٽائيءَ' کي هڪر هٽين سان هٽايو،
 پوءِ ڏسو، ڪيئن نه پردا ٿا دل تان ڪڍن!
 بني نوع - انسان جي وحدت ٿئي،
 هي ماڻهو ورهائي ڇڏيا مذهبن!
 رڳي بيفراري رڳو انتظار،
 انهيءَ کي ٿا "ارشد" محبت چون!

اکر 'الف' جو یاد رهجي ويو،
 پيو جو پڙهيوسين، سو وسري ويو!
 'اناالحق' اسان منجه ڪنهن پئي چيو،
 اسان تي سڄو ڏوه مڙهجي ويو!
 هي روحن جا رشتا، هي ڳنڍيل دليون،
 هتي پيار جو ڏوه آ بنجي ويو؟
 زمانو نه هونئن ئي بدلجي ويو،
 اوهان جي رويي کي ڇا ٿي ويو؟
 مون سوچيو نه هو، تون به ويندين هليو،
 جو ٿيڻو نه هو، نيٺ سو ٿي ويو!
 تون ڪيڏو نه مون کي وڻين يارا ٿو،
 سڄو ذهن تو ڏانهن آ چڪجي ويو!
 اچي ياد مون کي تون ڏاڍو وڻين،
 وري نئون غزل آهي لکجي ويو!
 خبر ناهي، هئو ڪير، ڪيڏانهن ويو؟
 ڪري قيد "ارشاد" کي ڪسڪي ويو!

اکر 'الف' جو هڪ ئي دل تي لکان،
 اُچارِيان بہ سو ئي، اهو ئي ڏسان!
 فقط هڪ ئي هستي جو آهي وجود،
 ٻيو ڪوبہ ناهي، نہ ڪي آئون آهيان!
 ڀلي سڄو دفعا مون تي فتويٰ ڏيو،
 'انا الحق'، 'انا الحق' تو آلاپيان!
 اڙي ڏيها! مون کي مَتَيُون ڏي نہ تون،
 ڏسو ها! اوهين، جيڪي مان تو ڏسان!
 قبوليو اسان عشق روزِ ازل،
 سندس نان، مان ٿي ويو آهيان!
 سچائي جي راهن تي ٽڙڪن قدم،
 ملي سنڌا! مون کي سهارو ڏجان!
 ملن شال! مون کي هزارين جنم،
 مان وڇڙي وري نيٺ توسان ملان!
 چئي ويو: تہ موٽي مان ايندس وري،
 انهي آس "ارشد"! اڃان تو جيان!

عاشق آنحد پهچي ويا،
 عابد، زاهد رهجي ويا!
 مسجد، مندر، ويژه وڌي،
 خوني رشتا متجي ويا!
 سونهن شهر ۾ لاش تنگيل،
 كيئي ڪوندر ڪٽجي ويا!
 روپ نگر جا آڙيڪاپ؟
 ڏاها ماڻهو ٺڳجي ويا!
 مقتل، مقتل، رقص ڌمال،
 سر اڏين تي سٽجي ويا!
 ضبط زبان تي نيٺ - نهار،
 نينهن نياپا پهچي ويا!
 نيٺ اسان جو پاڳ کليو،
 پاڻ اسان سان پرچي ويا!
 عشق جو "ارشد" هو اعجاز،
 پٿر پاڻي بنجي ويا!

اردو غزل

جداگانہ احساس کا شاعر

سندھ میں اردو شاعری کا آغاز کس نے کیا، اس کے بارے میں کوئی حتمی رائے دینا محال ہے۔ لیکن معلوم تاریخ میں یہ روایت بچل سے شیخ ایاز تک آئی ہے۔ پھر ان کے بعد والے اس روایت کو لے کر آگے بڑھے۔ بچل سے شیخ کی درمیان میں یوسف، یوسف، اعجاز راشدی اور عبدالحکیم "ارشاد" نے بھی اس نوع کے لسانی تجربے کیے ہیں۔ لیکن اس میں زیادہ حصہ سندھ کے سیکولر اور انقلابی رجحانات کے حامل شعراء کا ہے۔ ڈاکٹر نبی بخش بلوچ نے اپنی کتاب "سندھ میں اردو شاعری، شاہ جہاں سے قیام پاکستان تک" میں بھی بہت سے سندھی شعراء کا اردو کلام جمع کیا ہے۔ کہا جاتا ہے کہ شیخ شاعری نے اپنی شاعری کا آغاز ہی اردو شاعری سے کیا تھا۔ شیخ ایاز کے بعد اس رجحان میں کج بوجد سماہولی، جس کی وجہ کچھ بھی رہی ہو، لیکن اب ایک عرصے بعد پھر اس ضمن میں تیزی کی رجحان دکھائی دیتا ہے، جو کہ ایک احسن عمل ہے۔

اب نہ صرف نوجوان سندھیوں کی مار، اردو کی طرف مائل ہیں، بلکہ سینئر سندھی شعراء بھی اس ضمن میں پیچھے نہیں ہٹے۔ ایسے شعراء ایسے بھی ہیں، جو ان دونوں ادوار میں اپنی حیثیت کو برقرار رکھنے میں کامیاب رہے۔ عبدالحکیم "ارشاد" کا شمار انہی قابل قدر شخصیات میں ہوتا ہے جو گزشتہ ساٹھ سال سے میدان سخن میں خدمات سرانجام دے رہے ہیں۔ عبدالحکیم "ارشاد" کے تین شعری اور ایک نثری مجموعہ پڑھنے والوں پر حیرتوں کے دوراں کر چکا ہے۔ زیر نظر مجموعہ ان کا چوتھا شعری مجموعہ ہے، جس کا ایک حصہ اردو شاعری پر مشتمل ہے۔ عام طور پر اردو لکھنے والے سندھی شعراء سے توقع کی جاتی ہے کہ ان کی اردو شاعری سندھی ثقافت اور جدت کے میلان سے پیدا ہونے والی خوشبو سے اردو شاعری کے ماحول کو معطر کرے گی۔ لیکن عبدالحکیم "ارشاد" کی اردو شاعری ایک حیران کن حقیقت بن کر میرے سامنے ہے، جسے دیکھ کر یہ کہنا بالکل درست ہو گا کہ ان کی اردو شاعری کسی بھی اچھے اردو شاعر کے مقابل رکھی جاسکتی ہے۔ ان کا اردو کلام پڑھتے ہوئے مجھے ایک لمحے کے لیے بھی ایسا محسوس نہیں ہوا کہ میں کسی سندھی شاعر کا اردو کلام پڑھ رہا ہوں، بلکہ کہیں کہیں تو ان کے مصرعوں کی ہنر نے مجھے نہ صرف حیران کیا بلکہ میں ان مصرعوں اور اشعار پر بے ساختہ داد دینے بغیر نہ رہ سکا۔

تہائی میں کسی شاعر کو پڑھتے ہوئے دل کھول کر داد دینے کے عمل کو وہ لوگ اچھی طرح سمجھ سکتے ہیں جو نہ صرف اس عمل سے گزرے ہوں، بلکہ آس پاس بسنے والے اس بے وقت اور بے محل داد سے پریشان ہو کر اکثر اوقات طبیعت کا احوال بھی پوچھ لیا کرتے ہوں۔

عبدالحکیم "ارشاد" تمام شعری احساسات سے لبریز ہیں، جن کا وجود آپ کو اپنے ہم عصروں میں سب سے منفرد کرتا ہے اور اثر انگیز شعراء کی فہرست میں لا کھڑا کرتا ہے۔ ان کی اردو شاعری کو روایتی اردو شاعری کے خلاف ایک قدم بھی قرار دیا جاسکتا ہے کہ ان کا انداز جداگانہ لیکن روایت سے مشابہ ہے۔ یہ نہ تو مکمل طور پر روایت کو رد کرتے ہیں اور نہ ہی مکمل طور پر جدت سے انکاری ہیں۔ ان کی شاعری میں روایت اور جدت کے امتزاج سے ایک ایسی خوشبو نے جنم لیا ہے، جو ان کی جداگانہ پہچان بھی ہے اور اردو شاعری پر احسان بھی، جس نے اردو لکھنے والے سندھی شعراء کے لیے وہ دروازہ پھر سے کھول دیا ہے جسے وقت نے بند کر دیا تھا۔ آپ بھی ان کی اردو شاعری سے لطف لیجیے۔ لیکن اس سے پہلے میں ان کی وہ اشعار پیش کرنا چاہوں گا، جنہوں نے مجھے یہ چند سطریں لکھنے پر مجبور کر دیا۔ وقت نے مہلت دی، تو ان کی شاعری پر تفصیل سے بات کروں گا۔

آپ کا اصرار ہے تو ہونٹ سی لیتا ہوں میں،
آنکھ سے لیکن نہ ہوں آنسو رواں، ممکن نہیں۔
آنسوؤں سے میں بجھا سکتا ہوں دل کی آگ کو،
روک لوں لیکن میں آہوں کا دھواں، ممکن نہیں۔

*

مسکرا کر بات کرنا اس کی عادت تھی تبھی،
سب اسے اپنا سمجھتے تھے مگر ایسا نہ تھا۔
چاند سا چہرہ تھا جس کا، پھول سے نازک بدن،
میں نے ایسا خوبصورت آدمی دیکھا نہ تھا۔

۔ علی ساحل

کراچی سندھ

جانِ شاعر! یاد تیری آ رہی ہے بار بار،
 ہے دلِ حسرت زدہ پھر سوگوار و بے قرار!
 وحشتِ جوشِ بخون نے ہم کو پہنچایا کہاں؟
 چاک سینہ، آنکھ پر نم، ہے گریباں تار تار۔
 سوچتا ہوں میں نے تجھ سے پیار آخر کیوں کیا؟
 پیار ہی پر زندگی کا تھا نہیں دار و مدار!
 کس طرح دوں؟ چاند سے تشبیہ تیرے حسن کی،
 آپ ہیں حسنِ مجتہم، وہ ہے لیکن داغدار۔
 رات کشتی جا رہی ہے، کچھ سنو، کچھ تم کہو:
 آپ کیوں خاموش ہیں؟ کیوں ہو رہے ہو شرمسار۔
 ہر تمنا میرے دل میں دفن ”ارشد“ ہو گئی،
 جیتے جی سینے میں لیکر پھر رہا ہوں اک مزار!

ضبط مجھ سے ہو میری آہ و فغان، ممکن نہیں،
 ہو سکے ظاہر نہ یہ رازِ نہاں، ممکن نہیں!
 آپ کا اصرار ہے، تو ہونٹ سی لیتا ہوں میں،
 آنکھ سے لیکن نہ ہوں آنسو روان، ممکن نہیں!
 آنسوؤں سے میں بجھا سکتا ہوں دل کی آگ کو،
 روک لوں لیکن میں آہوں کا دھواں، ممکن نہیں!
 آج نوکِ دار پر مجھ کو ملا کتنا سکون؟
 لذتِ دردِ محبت کا بیاں، ممکن نہیں!
 منزلِ دارورسن تک آ گئے ہم سر بکف،
 اس سے آگے اور کوئی امتحاں، ممکن نہیں!
 بلبلو! آؤ قفس کو توڑ کر اڑ جائیں ہم،
 یوں رہا کر دے ہمیں یہ باغباں، ممکن نہیں!
 میرے نالے، ترجمانِ جذبۂ دل میں حضور!
 اب نہ گاؤں گیت کوئی میری جاں، ممکن نہیں!

اک عجب ماحولِ وحشت، میرا حالِ زار ہے،
 میری تنہائی ہے، میرا دل ہے اور خیالِ یار ہے۔
 جب تک ہے زندگی، تیرا کریں گے انتظار،
 آپ آئیں یا نہ آئیں، آپ کو اختیار ہے۔
 در بدرِ دشتِ فلک میں پھر رہے ہو چاند! کیوں؟
 تجھ کو بھی میری طرح شاید تلاشِ یار ہے!
 زندگی میری ہے وقفِ جستجوئے کوئے دوست،
 حاصلِ عمرِ رواں اے دوست! یارِ یار ہے۔
 جس کے خونِ دل نے بخشی ہیں چمن کور و نقیس،
 باغبان! کیوں گلستان میں وہ ذلیل و خوار ہے!
 پھر ملے گی، جرمِ الفت میں سزائے دارِ آج،
 آج یہ کہنا پڑے گا، مجھ کو ان سے پیار ہے۔

زندگی کے ساز پر کیا گا رہے ہیں آج ہم؟
 ہر دل محاس کو تڑپا رہے ہیں آج ہم!
 تم لئے جاؤ گے کب تک امتحان پر امتحان؟
 شوق سے مقتل میں تیرے جارہے ہیں آج ہم!
 لغزشیں ہوتی رہیں ہم سے وفا کی راہ میں،
 دوست! تیرے سامنے شرمارہے ہیں آج ہم!
 رات کی تاریکیوں میں آ رہا ہے انتشار،
 صبح کے آثار ہر سو پا رہے ہیں آج ہم!
 من کی دنیا میں جو دیکھا مل گیا تیرا سراغ،
 چاند تاروں سے بھی ہو کر آ رہے ہیں آج ہم!
 کیا ہوا؟ "ارشاد"! جو ہیں محروم وصلِ یاد ہم،
 دل کو ان کی یاد سے بہلا رہے ہیں آج ہم!

نہ دنیا، نہ دولت، مجھے چاہیے،
 تمہاری محبت، مجھے چاہیے۔
 پلاؤ کہ مجھ جائے میری پیاس،
 نگاہوں کی امرت، مجھے چاہیے۔
 میں آنکھوں سے تیرے قدم چوم لوں،
 بس اتنی سعادت، مجھے چاہیے۔
 میرا ساتھ دینے کا وعدہ کرو،
 تمہاری رفاقت، مجھے چاہیے۔
 اگر چاہتے ہو، سچے دل سے چاہو،
 تیرے دل کی چاہت، مجھے چاہیے۔
 میری جاں! اتنا نہ سوچا کرو،
 ارادے کی طاقت، مجھے چاہیے۔
 میرے روح میں تیری خوشبو ہے،
 تیرا قرب، قربت مجھے چاہیے!
 ذرا ۔۔ کہ جھوٹے یہ دل،
 یہ پیامِ مسرت، مجھے چاہیے!
 نہیں مانگتا اور کچھ بھی میں "ارشاد"،
 مسلسل عنایت مجھے چاہیے۔

تیرا نام درِ زباں ہو گیا،
 تیرے طرف دل کا دھیاں ہو گیا۔
 بنے جب سے ہمد بھی میرے رقیب،
 میرا دل میرا رازداں ہو گیا۔
 کھلی بند کھڑکی، ہٹائے حجاب،
 وہ نا مہرباں، مہرباں ہو گیا۔
 میرے دل کی بستی مہکنے لگی
 کھلے زخم تو گلستاں ہو گیا۔
 میرے چاند! آؤ میری گود میں،
 میرا دل تیرا آسماں ہو گیا۔
 ارے دل! تیری آرزو کا انجام؟
 محبت کا پھر امتحان ہو گیا۔
 نظر تک جسے چاہتا تھا میں "ارشاد"،
 وہی دلربا، جانِ جاں ہو گیا۔

اقرار کرو، انکار کرو تم،
 کچھ تو میرے یار! کرو تم!
 اتنی نفرت ٹھیک نہیں ہے،
 تھوڑا سا ہی پیار کرو تم!
 ہاں ہاں! میں نے پیار کیا ہے،
 شہر کے لوگو! سنگسار کرو تم!
 ہاتھ تمہارے، سینہ میرا!
 پتھر پھینکو، وار کرو تم!
 تنہا تنہا، چپ چپ کیوں ہو؟
 بات کرو، اظہار کرو تم!
 تیرے دل میں، میں ہی تو ہوں،
 انکار کرو، سو بار کرو تم!
 وہ بھی تو مجبور ہے "ارشاد"،
 چھوڑ دو ضد، نہ اصرار کرو تم!

زخمِ دل سکرایا ہے،
 کیا موسم آیا ہے؟
 اُس کے لبوں کی خوشبو کیسی؟
 پھولوں کو شرمایا ہے!
 روشن چہرہ، چکا آگن،
 چاند زمیں پر آیا ہے!
 کتنے پیارے لگتے ہو تم؟
 کوئی نہ تجھ سا پایا ہے!
 میرا دل ہی اُس کا گھر ہے،
 ویسے تو ہمسایہ ہے!
 شکریہ! تیرے درد کا تحفہ،
 میرے دل کا سرمایہ ہے!
 ساری دنیا چھوڑ کے "ارشد"،
 وہ ترے دل میں سمایا ہے!

میرے پیار کا سلسلہ بن گیا،
 نگاہیں ملیں واسطہ بن گیا!
 میرے دل میں رہتا ہے جو ان دنوں،
 وہ محفل میں نا آشنا بن گیا!
 میرے دل کے کھڑے تیرے ہاتھ پر؟
 وہی خونِ رنگد حنا بن گیا!
 میرے آنکھ سے جو بھی تارا گرا،
 لپٹ کر تیری خاک پا بن گیا!
 سفر جس سمت سے بھی ہم نے کیا،
 تیرے گھر کا ہر راستہ بن گیا!
 پسند آ گئی آنکھ میری غزل،
 چلو کچھ نہ کچھ آسرا بن گیا!
 ملاقات ایسی؟ کہ دل دے دیا،
 بہانہ تو اک بات کا بن گیا!
 جھکی اس کے قدموں پہ ”ارشاد“ جبیں،
 میرے دل کا جو دیوتا بن گیا!

سوچیں، الجھن اور فکرات؟
 ہائے! محبت کے صدمات!
 عشق ہمارا؟ عجز و نیاز!
 حسن مجتہم، تیری ذات!
 ٹوٹے تارے آنکھوں کے،
 روتے روتے گزری رات!
 کتنے پیارے میرے ہونٹ؟
 تیری آنکھیں آپ حیات!
 کیسے ناچے من کا مور؟
 گرے بادل، نہ برسات!
 راز نہ ہو گا فاش، نہ ڈر،
 کھل کر کر لو مجھ سے بات!
 لوگو! اس کا میرا ساتھ؟
 پھول اور خوشبو جیسی بات!
 کب تک "ارشاد" تڑپو گے،
 زہر کا پیالہ راہِ نجات!

میرے محبوب! جب سے میں نے اپنا دل لگایا ہے،
 تیری تصویر آنکھوں میں، تجھے دل میں بسایا ہے!
 محبت چیز ہے کیا چاہتی ہے؟ بنجر تھے ہم،
 جدائی کے ہی جھکوں نے ہمیں سب کچھ سکھایا ہے!
 محبت کرنے والوں پر، یہ دھرتی تلک ہوتی ہے،
 جو کرتے پیار ہیں، انکو زمانے نے ستایا ہے!
 محبت خود خدا نے کی، محبت رازِ ہستی ہے،
 محبت روحِ فطرت ہے، جہاں پہ اس کا سایہ ہے!
 ادھر بیتابی دل ہے، ادھر اصرارِ خاموشی،
 ارے دل! کیسے نازک موڑ پر ہم کو تو لایا ہے!
 میری اے زندگی! تجھ سے محبت ہو گئی مجھ کو،
 کسی نے اپنی آنکھوں کا مجھے امرت پلایا ہے!
 خدا ہی جانتا ہے میں تیری یادوں میں تڑپا ہوں،
 گواہی دے گا ہر آنسو جو آنکھوں نے بہایا ہے!
 خدا یا نا خدا سمجھوں، مسیحا دلربا تم ہو،
 تیرے قدموں میں سر کیا میں نے اپنا دل جھکایا ہے۔
 تیری بستی میں "ارشد" نام کا اک شخص دیوانہ،
 انگاروں پر ہی چل کر آج تیرے در پر آیا ہے!

آؤ، میرے پاس تو آؤ!
 اپنے دل کا حال سناؤ!
 میرے دل پر ہاتھ رکھو،
 تاریں چھیڑو، ساز بجاؤ!
 آتے آتے رکتے ہو کیوں؟
 قدم بڑھاؤ خوف نہ کھاؤ!
 توڑ دو ساری زنجیریں،
 آنا ہے تو کھل کر آؤ!
 مجھ کو دے دو صاف جواب،
 یا تو میرا ساتھ نبھاؤ؟
 مجھ پر میری سوچ عذاب،
 زہر پلاؤ، جان چھڑاؤ!
 اُس کی شادی، میری موت،
 لوگو! تم تو جشن مناؤ!
 اپنے آنسو پی لے "ارشاد"،
 چپ ہی بہتر بھید چھپاؤ!

آپ ہو جائیگے میرے، میں نے سوچا نہ تھا،
 میں تو تیری خاکِ پاک بھی ابھی پہنچا نہ تھا!
 یوں اچانک پھر ملیں گے، ہم پھنڑ کر میری جاں!
 کھو کے پانے کا ہمیں تو خیال تک آیا نہ تھا!
 آنکھ پر نم تھی، لبوں پر کوئی بھی شکوہ نہ تھا!
 ہم نے فرقت کے غموں کا ذکر تک چھیڑا نہ تھا!
 چاک دامن، سینہ زخمی، میری حالت دیکھ کر،
 رک سکے اُس کے نہ آنسو، منہ سے کچھ بولا نہ تھا!
 جب سے چاہا دو دلوں نے آئے حرکت میں حجاب،
 اس سے پہلے آپ کے گھر پر کوئی پردہ نہ تھا!
 مسکرا کے بات کرنا، اُس کی عادت کا انداز!
 سب اسے اپنا سمجھتے تھے، مگر ایسا نہ تھا!
 چاند سا چہرہ تھا جس کا، پھول سے نازک بدن،
 میں نے ایسا خوبصورت آدمی دیکھا نہ تھا!
 آس کے صحرا میں میرا روح یوں جلتا رہا،
 کوئی بادل بھی نہ برسا، سامنے سایہ نہ تھا!
 اُس کے زلفوں کی بھی خوشبو ہے میرے روح میں،
 چاند اترا دل پہ "ارشد" رات بھر سویا نہ تھا!

خیالوں سے اب تک اترتے نہیں!
 کبھی یاد ہم کو جو کرتے نہیں!
 زمانے کی رفتار کیوں رک گئی؟
 جدائی کے لمحے گذرتے نہیں!
 تیری مسکراہٹ کی مجھ کو قسم،
 تیرے عکس دل سے اترتے نہیں!
 تیری یاد میں ارتکاز خیال؟
 سٹ گئے ہیں ایسے بکھرتے نہیں!
 محبت میں خود ساختہ پابندیاں؟
 توپتے نہیں، آہ بھرتے نہیں!
 کہیں رازِ الفت نہ ہو آشکار،
 مرے عشق! حد سے گذرتے نہیں!
 مرے دوست! تیرے سوا زندگی،
 نہ جینے کی خواہش ہے، مرتے نہیں!
 نبھائینگے رسمِ وفا جان و کمر،
 جو کرتے محبت ہیں، ڈرتے نہیں!
 خاموشی کا مطلب میں سمجھا نہیں،
 میری جاں! کیوں بات کرتے نہیں؟
 ہوا ہم پہ "ارشاد" غزل کا نزول،
 کبھی شاعری ہم تو کرتے نہیں۔

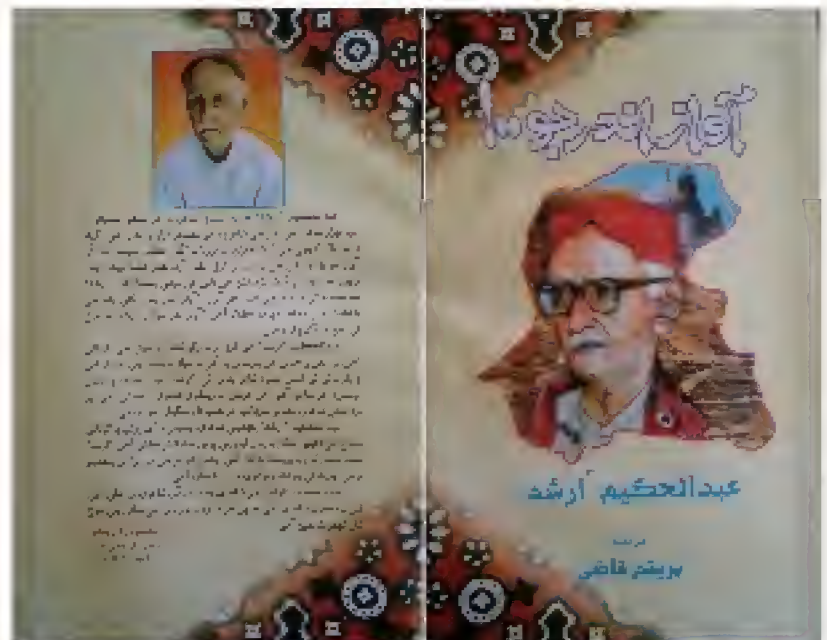
آواز اندر جو..!

(کلام :- سائين عبدالحکيم "ارشد")

(پي بي ايف) ٺاهڻ جي سعادت ماڻيندڙ

فقير شفيق الزمان جمالي

Mob:-03017904169

عبدالحمڪير "ارشڊ" جديد سنڌي شاعريءَ جو شعور سنجي ۽ سڃاڻڻو شاعر آهي. هن جي شاعريءَ جو پنهنجو آواز ۽ اندازُ آهي "ڏيئا ڏات جا". "آجپي جي گيت جھڙي شاعري" ۽ "نٿل عڪس سونمن جا" ان آواز جو پڙاڏو آهن. جن ۾ سندس غزل، نظم، آزاد نظم، قطعا، بيت، دوما، وايون، ڪافيون ۽ گيت پڙهندڙن جي دلين کي موهي چڪا آهن. "ارشڊ" صاحب هاڻي به پنهنجي اندر جو آواز "آواز اندر جو" کڻي پنهنجي پڙهندڙن سان مخاطب ۽ هر ڪلام آهي "آواز اندر جو" ۽ "ارشڊ" جا غزل ٿي آهن، سنڌي ۽ اردو غزل.

عبدالحمڪير "ارشڊ" جي غزل ۾ نه رڳو لفظن ۽ خيال جي دلربائي آهي، پر انهن ۾ جذبن جي پارسائي به آهي ۽ خيالي ۽ جذبن جي اها دلربائي ۽ پارسائي ٿي کيس منفرد شاعر بنائي ٿي. "ارشڊ" امن، انصاف ۽ انسان دوستيءَ جو شاعر آهي. هن هوشن ۽ رومانوي شاعري به ڪئي آهي، پر مزاحمتي شاعري سندس سڃاڻپ جو مضبوط ۽ سگهارو حوالو آهي.

عبدالحمڪير "ارشڊ" پنهنجي شاعريءَ وسيلي انڌيءَ ٻوڙي ۽ گونگي سماج کي اکيون کولڻ ۽ زبان ڏيڻ جي ڀرپور ڪوشش ڪئي آهي. "ارشڊ" هڪ سچو ۽ بيباڪ شاعر آهي، جنهن تاريخ جي هر موڙ تي پنهنجو فرض نهايت ئي جرئت ۽ بهادريءَ سان ادا ڪيو آهي.

عبدالحمڪير "ارشڊ" جي شاعريءَ جديد سنڌي شاعريءَ ۾ اعليٰ ادبي نئي ۽ فڪري شاعري آهي، جنهن جو قد وقت ۽ زماني جي نقادن جي سوچ کان گهڻو مٿانهون آهي.

معشوق ڌاري جو

الهام نگر، قاضي احمد

5 نومبر 2016ع